

НЭИЛИККЭ

Хайа багарар нэиликкэ курдук общественный үлэ тэрлэтэлэрэ бааллар, ол курдук 4 түөлбө үлэтин кулууп директора О.Н. Соловьева сүүрүнүгүр...

Быларыны «Утүө дымалаларга» 723150 солк. суумада култура дьиэтигэр...

Ити курдук күннэтэ үлэ-хамнас кыралаан да буоллар сыраарыан иһэр. Ол да буоллар олохпун ис хоһооно...

ОРТО ОСКУОЛАҔА

Арбын орто оскуолатыгар 70 оро үөрэнэр. Бу 11 кылаас-комплекка адыада көстөн турар суол. Ол курдук муну таан 4-с кылааска 12 оро үөрэнэр...

Бу 70 оронун 23 предметтик учууталлар үөрэтэллэр, 13 техникескэй үлэбит хааччыаллар, барыта 38 киини директор Колмогоров Вячеслав Васильевич бэйиһигиттан салайар...

Кини сэргирэ орто оскуолаҕа «Сайды» дьин телестудияда оролор икки бөлүгүнэн директордун уонна оператордар идэлэрин баһылыгылар...

Орто оскуола директорун сүүрүн соругунан «Утүө дымалалар» чорчиларын 100 миистэлээх таас оскуоланы тутуу буолар. Онуоха тутулуохтаах 750 бэрэбинэ кэрдиликтээх, транспорт өтүнэн эрдээх буолсу...

Вячеслав Васильевич биҕа санаатыгар оскуола тыа нэиликкэ агардас үөрэтэр-интэр эр киин буолбатах, нэиликкэ баар-суох буоларын тутан олодор тэрлэтэрин буолар...

Арбын бөһүөлөгэ Нам үлүүһүн биһр саамай кытты сиригэр буолар. Өмүкэ уонна Алдан быһыта охсунар сирдэригэр олодор буолан бу дойдун булдуһун-алдынан, балыгынан аатырыабын аатырар...

Ол ааспыт олохто эл... Билигин ураты бириэмэ кирэйин дьону үлэтин таһынан, хамнастаан калбит предприятие ыһылыбыта, арыуах баһынай хаһаайыстыбатыгар аймактыгылар түмкөн үлэлиһиллэр...

Арбын нэиликкэ 1930 сыллаахта тэриллиттэ, территорията - 65367 гектар, ол иһигэр тыа хаһаайыстыбатыгар туһанылар - 1188 га.

Нэиликкэтинтэ - 314 киһи, ол иһигэр үлэһир кыахтаах - 139, үлэтэ суох - 33. Бизэс элбэх оролоохтук баар. Барыта 115 ороттон 3 сааһыгар дьэри - 17, 3-6 сааһыгар дьэри - 22, 6-16-гар дьэри - 76.

Барыта 101 дьэс кэргэн баарыттан 1 оролоох - 17, 3 оролоох - 27, 3 оролоох - 6, 4 оролоох - 5. 35-гар дьэри саастаах 15 эдэр ыаллар бааллар. 16 ыал толору таах, ол эбэтэр сорогтох ийэлэр.

56 дьэс кэргэн кэтэх хаһаайыстыбалаах, очко 422 сүөһү, ол иһигэр 141 ыанар ынах, 88 сыгы, ол иһигэр 46 биз, Арбын ыаллара 41 сибиниһэ, 97 куурусса иитэллэр.

Арбын дьонун сэрэгэтэ 75 чааһынай дьымалээтэр, 42 телефон почката, 21 массына, 22 трактор баар.

тивтарынан бардахха орто оскуола быһытынан тутулар кыада суох буолар, очотугар Арбын дьонун оролуорун батыһан кизгир сиргэ көһүөхтэрин сөп. Оннук холобуруу П Хомуустаахтан, Көбөкөнтөн көрөбүт. Итинчэтигэр ити нормативтары таһынан тахсар ороскуоту нэиликкэ бюджета бэйэтэ уйуһуохтаах. Ол хантан кэлэр үбүй? Саарбага суох, итинни бюджет нэиликкэ хомулар нолуоктартан, араас түһээнэртэн эрэ таһыллар. Дьэ, ол иһин Арбын нэиликкэ дьон-сэргэ барыта кэриэстэ туох эмэ дьарыктаах буолан, онтон дохуот киллэрэн, ол дохуоттарытан нэиликкэ бэрэс оро оскуоланы толору, атын да социальнай объектары тутар кыахтаһахтаара.

КУЛУУПКА

Сыннаалан киинэ (былыргытынан кулууп) өрөмүөнүнэн лапша сэргэхсибит. Директор Оксана Николаевна балачка түбүгү көрөсүбүтү үтүө түмүктөрдөх буолан наставыаһыта үчүтэй. Киинилин чөл олоххо туох үлэ-хамнас барарын туһунан туоһуласпыһар бу салаада чопчу программа ыһылыла илгиттэ, ол эрэри нэиликкэ ыччат, нэиликкэ синнаалангы сөптөөхтүк тэрийиһигэ улахан бөлүомтөнү уураллара харахха быраһыллар. Сыннаалан киинин урут киинэ көрөр саалата спортивной саала буола уларытылыбыт.

Манна волейболтун, баскетболтун баһалаахтар тогурук сул арахсыбаттар, оттон фойега саахымакка, дуобакка, остуол тенниһигэр күрэхтэһиллэр өрүүтүн ыһытталлар, күнүһүн, кизгэ өттүгэр судургу оонньоочулар да элбэхтэр. Мин эбиэт сағана сылдарбар уонча киһи дуобат, саахымак дуоскаларын тула үмүөрүспүт этилэр. Арбыннар волейболга тохсунуу та 20-чэ хамаанда кыттылыах улахан күрэхтэһин тэрийбиттэр. Онно нэиликкэ дьахталлара кими да иннилэригэр уктуһахтаар.

Нэиликкэ арыгыны түүнэри-күнүстэри атыһылар икки-үс точка баарын общественнай тэрлэтэр (ол аата дьахталлар) айдаарсан тохтопунттар курдук, ол да буоллар уора-көстө атыһылылар сабадалаар. Мағаньына арыгы улахан бырааһынныктарга эр атыһылар үгэһэ олохтомут. Дьон-сэргэ мунһахтаарга сылдар өттө эр сылдар эбит. Аны улуус киинитэн сул баһыгар-атагар отчуоттуу кэлэхтэрин үгүс ыһыгыларга суохтан атын эпийэттэх буолаллар эбит. Тоҕо дьэтигэр, кыты сир дьин эбитэ дуу, үксүгэр сирдэригэр олодор буолан бу дойдун булдуһун-алдынан, балыгынан аатырыабын аатырар...

рэй салайааччылар буолбакка оторой-боторой өттө кэлэллэр, ол дьоммут нэиликкэ бизэрр уустук ыһытыларыгар толору эпийэттэспэттэр өйдөнөр.

БААҢНАЙ ХАҢААЙЫСТЫБАТЫГАР

«Дабаан» дьин элбэри эрэннэрэр ааттаах бааһынай хаһаайыстыбаны Леонид Иннокентьевич Гоголев салайар. Хаһаайыстыба 1993 сылтан 5 аймах ыаллар сүөһүлэрин холбообуттарыттан остоуруулатын сағалыыр. Барыта 32 улахан сүөһүлэхтэр, ол иһигэр 11 ыанар ынах, 1 атыр оҕус баар. 2001 сылга 6 ти үтүу туттарбыттар, ити барыллаан 60 тыһ. солк. төһөнөр. Эттэн былырын дохуот ылбатахтар, бөйөлөр идэһэлэммиттэр. 27 сылылаахтар, мантан бизтэ 12 төбө. 1993 с. сағалылыларга 6 сылылаах этилэр, онтон ыла эбиллэ-көрүрүү ити ахсаанга тиийбиттэр. 1996 с. улахан ууга 2 бизлэрэ, 1 үөр убаһалара быдыаммытара, 7 ыйрар элбүтэ. Ити охсууга билигинээнгэ дьэри дьайар.

Леонид Иннокентьевич иннинтин ырыгалыртан тутунар, маннаха уматык сыаната ыары тырра, үтү-эт сыаната олус маннаа хаһаайыстыба иннин дьэки өнүэйригэр улахан моһолорунан буолаллар. Техникалара дьин — 1 МТЗ-82 «Беларусь» 1993 с. оҕоһук, 1 Т-25 эмиз 9 саастаах, эргэрэн бүтэн эрэллэр. Саға техниканы атыһыларга киһи санаамат, лизинг нөҕүө кэлэр техника сыаната баһысхан үрдүк. «Быларыны тыа хаһаайыстыбатын министрствотун нөҕүө тыа сиригэр 3623 мөл. солк. коруллүбүттэн бизнэх колтөҕэй да көппийэтик тиксисэтэ, бу улахан үп ханан, хайдах барара билибэт. Арай биһигиттэн үүһүтүн 10-нуу солк. туталлар, ону 15-тин, 20-лин солк. тиийгэ үрдөтөн атыһылылар. Депутаһыт Г. Местников Арбынга кэлэ сылдан эһиэхэ орто оскуола туохха нааданын, начальнай оскуола да сөп дьин санаабытын түһэрэн барыттар. Бэйэни салайыны дьон төрүт саатмат дьымала, бу салалтабын норуоттан тэйтитин көрдөрөр, балаһыаньаны билбэтэриттэн тахсар. Россия салалтата ити нөҕүө республиканы эһэр суолу тобулла. Нэиликкэтинэн да, улуунан да бэйэни салайыныга бардахха тыа сиргэ төрдүттэн эстигэр. Арай промышленнай улуустарга эрэ интэриэстээх тыһылыах», — Леонид Иннокентьевич быһа-бааччы итинник сынаабыл бизэрр. Бэйэни салайыныга барар да күннээх буоллааха...

промышленнай улуустарга ханнык эмэ өттүнэн сыһыанан ыһтар ордук дьин эбэн бэлиэтэстэ.

Мин саһаахтар, хаһаайыстыба баһылыга итинник көрүүлэстэ күннээри үлэ-хамнас ыраакаттарыттан, иннинки сайдыыга эрэмьитин ситэриэхчэ буолбутуттан биһр үксүн үөсүгэн тахсар. Эбиитин тыа сириг дьон бэйэни салайыны дьин ис хоһоонун дьин чахчы билбэттэрэ таһыан сөп. Нэиликкэ бэйэтин бэйэтэ көрүнэр дохуоттуур бағата ырааһынан эпийэттэспэтин күннээ билэ-көрэ сылдар дьон сыһы-баайа «бэйэни салайыны» дьини хайдах эрэ төрдүттэн сөбүлэстэ, ону аһан абааһы оҕустубуттар дуу дьин санаага кэлэрин. Ити доһуө бөһүөлөктэргэ олодор дьон нүдү балалыра, ньөҕйдоро, сағананы ылымматтара дьин этэр санаам төрдүттэн суох. Улуус кииниттэн төһө тэйтэри да соччонон үгүс мунһахтар, кэлиилэр-барылар, кэптэтиилэр айдаанара намыраан иһэр курдук. Хас да сылы эргиччи кооперацияны, доһуө бизнэһи, норуот маастардарын тэитиэххэ, кэптэтиэххэ, олоххо киллэриэххэ дьин үгүс уураах, ыһах, дьаһал таһыста да сыарта оннуган сыраһыах быһылыта суох. Арбын нэиликкэ баара 6 бааһынай хаһаайыстыбалара (ол иһигэр 2 аатыгар эр) кооперация дьини сыраһыа илгиттэр.

Нэиликкэ паспорыттан, оскуола үөрэнэр оролор кылаһынан хабыллыларыттан көрдөхкө сылын ааһы оро ахсаана арыһыан иһэр. Аны орто оскуоланы бүтэрэн үөрэххэ кирибит ыччаттар төннүбэттэр. Дьингэр, нэиликкэтин сайыһынара, өрө тардар дьонунан киинлэр буолуох этилэр. Ол иһинтэн Леонид Иннокентьевич ыччат дойдуттар төһөрүн көбүлүүр инниттэн анал стипендиялары биэрэн, үөрэнэр усулуобуйаларын нэиликкэ аатыттан тэрийэн иэс баайга хаста да этти киллэрэ сылдыбыт. Дьон барыта өйүүр курдук эрэри тыһтан дьымала таһыыта кылылыбатах.

ЧААҢНАЙ УОННА УОПСАЙ ИНТЭРИЭНИ ДЬУӨРЭЛЭТЭХХЭ

Леонид Афанасьевич Федоров Арбынга олохсуйбута ыраатта. Орто оскуола учууталлаан баран адыах сул буолла чааһынай предприниматель быһытынан дьарыктаммыта. Кини аты-тууту дьингэр отой ураты дьарыга таба тайаммыт. Бэйэтэ уһанар буолан 1999 сылтан сағалаан маастарыкый тариммигэ, онно 4 станоктаах: икки СТД-120М дьин маска токарнай, икки ППП-

5М дьин эрбиур-устируустуур. Леонид үксүгэр айылга матырыбалаһын туһанар, сул аайы лесхозтан билиэт ыһан аһан ойууру кэрийэн уһанарга сөптөөх маһы булэр. Маһы таһынан кыһылар, көтөрдү учуу-чаларын оңорууан — таксимердиан дьарыктанар.

Дьэ, төһө дохуоттаах, төһө барыстаах дьымалаһы дьин ыһытыга Леонид Афанасьевич атынга аралдыһыбакка наар уһанар буоллаха ортотунан күнгэ 3-түү тыһыңчалаағы оңоруохха сөп дьин хардарда. Аны бу оңоһууттары хайдах быһыылаах батараһын дьингэ араас быһыстаткалаарга сылдан, ону таһынан атын бөһүөлөктэргэ, улуустарга тийдэххэ дьон олус хамаһыа атыһыларын көптөстэ. Ол курдук Дьокуускайга быһыстатка сылдан биһр дэйбири 1,5 тыһ. солк. атыһылаһыттар. Батамааһыга тийэн оңоһуутарын наһаа икки ардыгар охсон ыһыттар. «Аныгы, — дьир Леонид, — хаһаайкалар маһы ыскааптарыттан (серваиртан) курустаалы ылдаһан араас оңоһууттары туруорар муодалара баар буолбут. Онно балаһа кэмгэ сахалы оңоһуутар атыһа барар чинчилээхтэр». Өһө этилибит дьарыктарын таһынан маастар «Изостудия» аһыан бағар, өссө биһр-икки үчүтэй көмөлөһөччүлэстэ эбитэ буоллар өссө киңник, далааһынаахтык дьымалаһы тэрийиэххэ сөбүн бэлиэтир.

Бэйэни салайыны, Леонид Афанасьевич санаатыгар, олус нағдалаах, туһалаах суол. Дьин иһигэр Арбын нэиликкэ реформа сағалаһаһыттан бэйэтин дьаһанан олодор, ону өссө чигитэн биэрэр наада. Улахан моһолунан дьон өй-санаа өттүнэн көһүүнэрэ, ордук интеллигенция нэс буолан хаалбыта буолуон сөп дьир. Онтон эбитэ дуу, маастар Федоров улуус киинигэр көстөхкө өссө дьымалаһы кэптэтиһип сөп дьин толкуйга кирибит. Оччодуна Арбын нэиликкэ биһр да предприниматель суох буолуога. Бу иннинэ республикага тийэ биллбит таларынан дьэ тэрилин өрөн оңорор А. Колесов Хамаһаттага көспүтэ.

ТҮМҮК ОННУГАР

Былыр былыргыттан Россияга боростуой дьон үөһэ былаһа кэтэһэ үөрэммигэ кистал буолбатах. История кэспиринэн, үксүгэр былаас дьонтон ыһыпакка эрэ араас уларытылыра-тэлэрийтиилэри киллэрэ. Ол курдук охсуулаах тэтиминан колхуостаны быһылыгыта (дьон бэйэ бас билиитин санаа атыттан арахса илгиттэн), дьаһангы, кулаак дьин арахсы тахсыыта. Аныгы история биһр оннук охсуулаах тэтиминэн хаһаайыстыбалар ыһылыгытара. «Бэйэбит хайдах билгиритинэн олорут, байын!» — дьин ыһыры дуорайыта. Ол сиринэн сокуонга суруллубут дьин аны бэйэни салайыны кылгас болдоһунан кириэхтэһ дьин буолла. Биллэрин курдук, Москвага харах уутугар итэрибэт, Путин дьон соруммут дьымалаһын тийэр тийэрдэр майгылаахтар. Кырдык, хаһаанга дьэри госудаһты моонньугар олоруохха сөбүй? Дьингэр, кырдьаһтар кэспиллэринэн колхуостар сағана дьингэр бэйэни салайыны кэмэ эбит. Колхуос нэиликкэ бүтүннүү тутан олодор этэ дьин көспиллэр. Оччотугар сүүрүн торумун кырдьаһтардан да сүбэлэтэн билээххэ, туһаныаһа сөбүтэр тахсар.

Ил Түмэн күннэригэр депутат А.П. Дьяковская эпийитини хаһаанга дьэри өссөн олоруохпугуй, бағар бағарыма бэйэ бэйэни көрүнэр кэмгир тийэн килизэ. Уратыта дьин ким эрэ бэлэмнээх буолан улаханьык оустары суоға, ким аһаһын аһан олорут ол чахчы ырахан олоһу амсайыа. Маннаха күнү-дьылы хардыта агитация ыһыпакка, биһри дьини дьингэр, ыһынан аһан-суоттан, ким туох доһуурдаһын толору арыһан, ону уопсай интэриэскэ таһааран дьаһанарыт — бүгүнгү күн ирдэбил! Онно «Знание» общество, улуус салалтатын хас биһриды специаһа, чуолата экономистар, төүрт эркинтэн арахсан дьингэр-сэргэтэ тийэн, хоһон-өрөөн сытан үөрөтэллэрэ, быһаараллара наада буолбут.

... Онуоха-маннаха дьэри дьон-сэргэ өйүн-санаатын отой атын дьон туталлар. Биһриг иһин эһэр сылдар күммүтүгэр Көбөкөнтэн, Арбынынан космоһы кытта быһа сибээстээх Махсыым Харатаала-Иэччө лекциялары аға сылдыра.

Иллэн кэм — кылаакка тэн

ДЬОНКУМА ХАЙАТА

ИЛИИ ТУТУУРДААТА

Күрэхтэни сабаланын иһинэ

Ыраас салгыи, сылаас халлаан — мантан ордук туох баар буолуой!

Анньыһыттар ойбон тэһэргэ бэлэмнэһилэр

Кыайылыах «КГБ»-лар

Анньыһыт Степан Гоголев

Саамай сыаналаах бэлэх — саа Анатолий Федоровка туттарыллар

Бэстээх уола Юрий Офтин

Булчуттар уонна балыксыттар улуустаагы обществолара «Сахаполиграфиздат» НИПК, «Саха» НВК, булчуттар уонна балыксыттар республикатаагы обществолара кыттыылаах муус аһынан күөгүлээһинигэ Аҕа дойду Улуу сэриитин ветерана, Нам оройуонун бочуоттаах гражданина, Нам оройуонун булчуттарын уонна балыксыттарын обществотун урукку председатели Г.А. Корякин бириистэригэр бастаы республиканскай күрэхтэһини үрдүк тэрээһиниэхтик ыытта.

Өлүөнэ өрүспүт биир кэрэ миэстэтигэр — Дьонкума хайатын аһыгар сүүһүнэн массыына, хас эмэ сүүс киһи тодуоруста. Биир маған өнгөөх УАЗ массыынатан арай түөстөригэр, көхсүлүригэр «КГБ» дьин суруктаах бөтөстөр бөтөрүһүн түстүлэр. «Урут КГБ-га үлэлээбит дьон хамаанда тэриммиттэр дуу» дии санаан чутаһаан суруктары болдойон көрбүтүм «Команда Графского Берега» дьин кыраакый суруктаах эбит.

Дьокуускайдаагы тыа хаһаайыстыбатын техникумун хамаандата ойон тахсаат автобустарын баһаам элбэх шарынан курдуу тардан, анал стендэ туруоран, палаткаларын тардан бардылар. Ити парад буолар сири бэрткэ кизгэттэ.

Уопсайа Хаҥаластан, Мэҥэ Хаҥаластан, Дьокуускайтан, Намтан 23 хамаанда кытынна. Күрэхтэһини көмүс хатырыктаах балыктаах былааһын Г. Корякин уола Прокопий Корякин көтөхүгүн кэннэ эвэрдэ тылларх Ил Түмөн бэрэстэбииттэллэр палаталарын председатели бастаы солбуйааччы А.В. Власов, улуу баһылыгын солбуйааччы В.А. Попов, республикатаагы общество председатели солбуйааччы Н.Додохов, Г. Корякин табаарыстара эппиттэрин кэннэ күрэхтэһини сагаланна. Хамаандалар кыһыл флажоктарынан бэлэстэммит анал сирдэргэ мууһу дьөлүтэ үүттэбитинэн бардылар. Өр-өтөр буолбата, Намнаагы ЖКХ хамаандатыттан Гаврил Наумов бастаы балыгы тырыһынан таһаарда. Киһини саппай уопсан Бэстээхтээҕи тимир-бетон онгоһуктар заводтарын хамаандатын чилиэһэ Юрий Офтин хаптарда.

Таллан оҕонньор «Баҕа, чоһу, мунду — Бары миэхэ күндү» дизбитигэр дылы, ылгын чыгыһа да саҕа балыктар кичэллээхтик суумкаларга угуллан истилэр — түмүк таһаарыһыгар грамм ангара да быһаарылыах буолуон сөп эбээт! Сорох дьоннор олох мэлэйдилэр, баартаахтар утуу-субуу субуйдулар. Хас да киһи илиилэрин быластаан хайдахтаах курдук улахан сордон, ойбонго төбөтүн быктаран баран иһэ баппакка күөгүлэрин быһан куоптутун омуһура-омуһура кэпсээтилэр. Мэҥэтэн кэлбит хамаанда анаан-минээн муус алларыһыгар кыттар баҕалаах. Намнар мууһу сатаан алларбаттар, үөрэтиэхпит этэ, диэхчилэр көһүнүлэр.

Тиһээр саамай элбэх балыгы хаптарбыт — 4 киилэ 450 грамм — «КГБ» хамаандата бастаата. Иккис миэстэлэри Намнаагы РЭС уонна Дьокуускайдаагы тыа хаһаайыстыбатын техникумун хамаандалара ыллылар. Үс үһүс миэстэ Намнаагы ЖКХ, «Саха» НВК, «Ленагаз» балыксыттарыгар тигистэ. Саамай бөдөг балыгы туттарыт Намнаагы РЭС үлэһитэ Анатолий Федоров саамай сыаналаах бэлэҕи 12 калибрдаах икки уостаах сааны ылан өрөгөйө үксээтэ.

Бириидилээн кирсээччилэри балтараа чаас устата балыктаты буолбуттар «КГБ» киһитэ Алексей Попов 4 киилэ 850 грамы туттаран «Гранд» ЗАО бириидини — биэс көрөн мочугун ылла. АХШ Аляска штатыттан сылдыар ылдыһыт Татьяна Кинг анал дипломунан наҕараадаланан атаҕа сири билбэт буола үөрдэ-көттө.

Буурунан ойбон үүттээһинигэ 18-гар диэри саастаахтарга «КГБ» чилиэһэ Сергей Акимбетов бастаата. Иккис, үһүс миэстэлэри Көбөкөннөн Петр Олесов, 1 Хомустаахтан Артем Мальков ыллылар. Улахан дьонго «Саха» НВК хамаандатын капитана компания президени солбуйааччы Виктор Зеленец тэннээрин булбата. Дьахталларга ЯСХТ студентката Тоня Леонтьева бастаата. Оҕолор анньыһынан ойбон алларыһыларыгар Лева Новгородов бастаата. 18-тан үөһэ саастаахтарга сатаан мууһу алларбат намнар Арбытан сылдыар уоллара Степан Гоголев бастаан анньыһынан уонна фотоаппаратынан наҕараадаланна. Мэҥэ киһитэ Николай Соловьев иккис миэстэтиксэн «намнар сатаан анньар буолбуккут» дьин хайтаата.

Дьин кэргэниин кыттыбыт Авксентьевтар, балыкпыт кырата бэрт дьин эрдэ дьизэлэн хаалбыттар да бириистэрэ — балыксыт дьааһыга — дьизэлэригэр өккүрэтэн тийэн улахан-нык соһуйбуттар да, үөрбүттэр да.

Кырачаан балыксыттар бука бары Т.И. Замятин киһитин кытары күөгүлэри ыланнар үөрдүлэр-көттүлэр. Аппааны дьаһалтата саамай кыра балыксыкка анал бириис туттарда.

Бу сүҥкэннээх күрэхтэһини тэрийингэ улуус булчуттары уонна балыксыттары обществоларын председатели А.И. Ноговицын, бырабылыанньа чилиэһинэ П.И. Слепцов, Н.Н. Корякин улахан сырларын, бириэмэлэрин биэрдилэр. Киһилэр сүүрэн-көтөн бастаы да буоллар, күрэхтэһини үрдүк таһымнаахтык барбытын дьон бары астынан бэлэстээтилэр.

Быһылыгы курдук халыҥ хаардаах дьылга сулуу астарыга Намнаагы сулуу туттар-өрөмүөнүгүр учаастак (А.С. Федоров, С.В. Белолобскай) улахан өнгөлөөх. Киһилэр үлэлэрин түмүгэр намыһах олоруулаах иномарка массыыналар кытта сырыттылар.

Бириистэри булчуттар уонна балыксыттар республикатаагы обществолара (К.А. Корякин, Н.В. Додохов), «Сахаполиграфиздат» НИПК, «Саха» НВК, «Таймень», «Саха сафари» эргин дьизэлэр, Намнаагы МУ НУ ЖКХ, «Намгастрой», Бэстээхтээҕи ЖБИ, республика Президени иһинэн үлэһит оҕо уонна дьин кэргэн дьаалаларыгар комитет, «Гранд» САО, пенсионер Н.П. Колпашников анаабыттарыгар тэрийэр комиссия аатыттан улахан махта!

Григорий Афанасьевич Корякин дьин кэргэни аатыттан анал бириидини — эрһиниэ оҕочоһу — аҕаларын, эһэлэрин аатын үйэтитигэ үтүмүн үлэни ыһыт Намнаагы общество Г. Корякин биригэ төрөөбүт эдьийин уола Үөһэ, Орто, Аллара Халымаларга райком секретарынан өр сылларга үлэлээбит Прокопий Гаврильевич Гаврильев махтаан туран туттарда.

И. СИВЦЕВ

суруйуута уонна таартыскалара

Чол, чэбдик олох туһугар

УОСКУЙАРГА ОЛУС ЭРДЭ

Соторутааҕыта санэпиднадзор киһиэ улуус оскуола кириэтин иһиннээҕи саастаах оҕо тэрилтэлэрин сэбиэдиэсэйдэригэр уонна медицинскэй сестраларыгар семинар-муһуһааһы оҕорбута. Онно оҕо тэрилтэлэрин санитарнай туруктарын, сыстыганнаах ыарыһылар, кырачаан оҕолор хайдах усулуобуйага сылдыалларын туһунан анализтаны иһитиннэриини улуус кылаабынай государственнай санитарнай враһа В.С. Хохолова оҕордо. Онно этиллэринэн улууска баар 31 кыра оҕо тэрилтэтигэр 1400 кэригэ оҕону 509 киһи көрөр-истэр. Бу тэрилтэлэртэн толору хаачылылылаах, анал бырайыагынан тутуллубут, типовой биэр эрэ оҕо саада Түбэҕэ баар, уоннааһылар бары ирдэбилгэ эппиэттээбэт дьинлэргэ үлэлиилэр. Аварийнай

коккез, илистик ыарыһылар республика көрдөрүүтүн куоһарар. Олуус уустук балаһыанньа Россияҕа, республикаҕа, улууска дараны «В» гепатитынан ыалдьыы буолар. Ол иһингэр оҕолор эмиз элбэхтик ыалдьаллар. Бу ыарыһыны утары вакцина эрэ көмөлөһөр. Ол болпуруос үөрэттиллэн быһаарыллыахтаах. Ааспыт сылга бэлэстэммит 21 көрүҥ сыстыганнаах ыарыһылартан оскуола кириэтин иһиннээҕи саастаах оҕо тэрилтэлэригэр дизентерия биэр түбэлтэ (Нам 4 №-дээх), дифиллоботриоз, энтериобиоз, ОРВИ, сальмонеллез (Нам 6 уонна 3 №-дээх оҕо саадтара) ыарыһыларын оҕолор ыалдьыбыттар. Сальмонеллез ыарыһыгар оҕолор сыстыһылар дьизэлэригэр тахсыбыт. Дифиллоботриозка

(балык илистиктигэр) 2 оҕо сутуллубут (Көбөкөн, Хатын Арыы оҕо саадтара). Бу илистиккэ дьизэлэригэр сыстыбыттар чахчы, ол гынан баран оҕо тэрилтэтигэр илистиктээх оҕо кирибитэ сөп буолбатах. Энтериобиозка, кирдээх илии илистиктигэр 33 оҕо сутуллубут. Ордук элбэх илистиктээх оҕо Маймаҕа, Хатырык, Хамаҕатта 1 №-дээх уола оҕо тэрилтэлэригэр булуллубуттар. Оскуолаҕа кириэтин иһиннээҕи саастаах оҕо тэрилтэлэригэр санэпиднадзор үлэһиттэргэ 2001 сыл түмүгүнэн 107 сылдыбыттар. Ол иһингэр 15% лабораторнай анализтаах. Сыл устата 120 араас аһылык анализтаммытытан 3%-на санитарнай нуормага эппиэттээбэт. Ордук элбэх куһаҥан анализтаах ас Маймаҕа оҕо саадыгар 33%, Модука — 17%, Салбаҥа — 17% астаммыт. Иһэр уу 61-дэ анализтаммытыттан 41%-на ГОСТ-ка эппиэттээ-

бэт. Ол курдук куһаҥан хаачыстыбалаах уунан ордук элбэхтик Хамаҕатта 2 №-дээх, Партизан, Модут, Нам 8 №-дээх оҕо саадтарыгар тутталлар эбит. Оҕо аһыһы иһититэн, оомһуурдарыттан барыта 340 смыш ылыллыбыт, онтон 10,3%-на кирдээх буолбут. Саамай кирдээх Нам 3 №-дээх оҕо саада (60%). Бу оҕо тэрилтэлэригэр ирдэниллэр сууһууну-сотууну, дезинфекциялааһыны ситэри кичэйэн тутуспаттан тахсар. Манна даҕатан эттэххэ оҕо саадтарыгар оҕостон туттар дезинфекциялыыр раствордарын 95 анализтаан 56%-на ирдэбилгэ эппиэттээбэт, эбэтэр хлора аһыһы гына суурайаллар эбит уонна илистиккэ 480 смыш ылыллыбыта, бары ыраастар. Оҕолор аһыһы астарын хаачыстыбатын, ингаһитин, калорийноһун 11 оҕо саадыгар аҕаан, чинчийэн бэрэбиэркэлэммит. Үчүгэй ингаһитиэлээх, нуормага эппиэттир гына аһыһы-

гы тэрийэн астыһылар эбит ордук Нам 1, 3 №-дээх, Хамаҕатта 2 №-дээх, Хатырык, Партизан, П. Хомустаах оҕо саадтарыгар. Оҕолор көрүллэр, сылдыар дьизэлэригэр-уоттарыгар температуратын мээрэйдээн көрөөһүн 15 оҕо саадыгар 72-тэ оҕоһулулубут. Онтон нуормага эппиэттээбэт суох. Теһе да ирдэбилгэ эппиэттээбэт, куһаҥан усулуобуйалаах буоллаллар оҕо саадтары үлэһиттэрэ санитарнай ирдэбили туһунан сырларын ууран, кыһанан үлэлиилэр. Ол гынан баран бириидилээн кэһинилэр бааллар. Ол курдук Нам 3, 5, 8 №-дээх, Маймаҕа, Хатырык оҕо саадтарыгар санитарнай эпидемиологическай режими ситэ тутуспаттары түмүгэр үлэһиттэргэ 9 ыстаарап уурулуна. Улуус оҕо саадтарын үлэһиттэр өр сылларга үчүгэйдик үлэлээн, туох баар сыра- (Салгыһын 4 стр. көр)

